

och det är därför viktigt att man närmare diskuterar och analyserar hur detta arbete skall läggas upp, vilka organ som där bör arbeta, vilka funktionärer som behövs och vilken utbildning och vilka uppgifter dessa skall ha. I en sådan diskussion

bör medverka både den personal som på de olika institutionerna och öppen-vårdsorganisationerna är ansvarig för de handikappades rehabilitering och representanter för de handikappade själva.

Bengt Jansson:

Upplysning om narkotika

Karl Evangs bok om narkotikaproblemet recenserar av Bengt Jansson som är docent i psykiatri vid Göteborgs universitet och arbetar vid narkomanmottagningen på Sahlgrenska sjukhuset.

Den norske hälsovårdsdirektören *Karl Evang* gav för ett år sedan ut en liten bok med titeln "Bruk och missbruk av läkemedel". En del av innehållet i den återfinns i Evangs nyligen utkomna bok "Narkotika", (Tidens förlag-Folksam, kr 16: 50) som emellertid är till volymen avsevärt utökad och därtill innehåller erfarenheter från det senaste året — utvecklingen går som bekant snabbt på narkotikafronten. Gunnar Inghe har bearbetat boken och gjort vissa tillägg angående svenska förhållanden.

Skildringen är populärt hållen och riktar sig i första hand till en intresserad allmänhet. Evang intar en mycket strikt attityd beträffande narkotiska medels farlighet och har intet till övers för dem som söker bagatellisera riskerna av tex cannabis. Han betonar samtidigt betydelsen av att i all upplysningsverksamhet lägga alla kort på bordet och inte förfalla till en allmän skrämselfpropaganda där allt framställs som lika farligt.

Evang betonar med all rätt att fysiskt beroende

inte är ett villkor för att ett medel kan betecknas som vanebildande; alltmer har det psykologiska beroendets roll understrukits i den aktuella debatten. Ett medels farlighet beror inte heller enbart på själva medlet utan sammanhänger i betydligt högre grad än man tidigare trott med individens personlighet.

Stort utrymme ägnar Evang åt att diskutera tänkbara orsaker till att narkotikaproblemet ökat så kraftigt under de senaste åren. Han framhåller bl.a. ungdomens tilltagande internationalisering, i och för sig värdefull, som en väsentlig faktor därvidlag. Ungdomar överallt i världen känner sig som en grupp och tar lätt över seder och bruk från ett land till ett annat. Alienationen är en annan faktor. Många unga ser ingen uppgift i sin livssituation. Den upplevs inte som spännande eller stimulerande och de föredrar att hoppa av, "drop out", eventuellt med hjälp av narkotika. Den existentialistiska frihetsfilosofin anges också ha spelat en betydande roll. Beträffande haschisch

har framhållits att bruk därav hos den västerländska handlingsmänniskan skulle främja utvecklingen av kontemplativa drag enligt österländsk modell. Evang polemiserar mot denna uppfattning och framhåller att man inte kan vara utan att handla, att man inte kan finna sig själv genom att ensidigt hänge sig åt navelbeskådande.

Som en viktig orsaksfaktor diskuterar Evang också en aspekt som han tidigare understrukt, nämligen att de stora internationella smugglarligorna inte längre är nöjda med sin omsättning utan försöker upparbeta nya marknader för sina produkter. De gör noggranna marknadsanalyser och går mycket listigt tillväga — om det t.ex. gäller att inarbeta marihuana i studentmiljö är agenten i allmänhet student, oftast amerikansk. Det hela tar i början inte sällan formen av s.k. psykologiska experiment med vetenskaplig anstrykning. För en utomstående är det svårt att bedöma hur stor roll sådana systematiska infiltrationsförsök från stora organisationer spelat för narkomanins utbredning.

Stort utrymme ägnas marihuanaproblemet, som får anses vara det mest kontroversiella just nu. Evang medger, därvid citerande Retterstöl, att det alltid är svårt inom psykiatrin att uttala sig om orsakssammanhang, t.ex. hur mycket av en cannabispsykos som betingas av premorbid personlighet och hur mycket som direkt betingas av det narkotiska medlet. Han vänder sig emellertid med skärpa mot tanken att liberalisera handeln med cannabis under åberopande av att det kanske inte är farligare än alkohol. Frågeställningen kunde haft något berättigande, skriver Evang, om vi i vårt samhälle inte använde något av dessa medel och nu skulle välja mellan dem, men den blir helt meningslös därigenom att vi nu har alkohol, som vi misslyckats med att avlägsna. Erfarenheter från länder där marihuanakonsumtionen ökat under senare tid ger inga hållpunkter för att detta skulle medföra någon minskning av alkoholkonsumtionen. Medlen torde appellera till olika kategorier; så t.ex. har alkohol hävdats vara ett medel för mera aktiva individer, medan haschisch tilltalat väsentligen passiva.

Evang är starkt kritisk till påståenden från jazz-

musikers sida att deras förmåga till improvisation skulle förbättras av marihuana. Han citerar Winnicks undersökning, enligt vilken 31 % av undersökta jazzmusiker ansåg att de spelade sämre under marihuanaruset, medan endast 19 % tyckte att de spelade bättre. Över en tredjedel av de undersökta musikerna anmärkte att de flesta musiker tror att de spelar bättre under påverkan av marihuana, medan de i själva verket inte gör det.

Beträffande LSD framhåller Evang att ingen med säkerhet kan veta i förväg hur en individ kommer att reagera. Ett enda experiment kan vara tillräckligt; om det vill sig illa kan det bli det sista vederbörande företaget sig. Evang citerar ett amerikanskt sjukhusmaterial i vilket 9 av 75 LSD-missbrukare berättade om "okontrollerbara impulser i riktning mot våldshandlingar"; två av dem hade försökt begå mord. Bokens aktualitet är hög — Evang har fått med även rapporter från april i år om kromosomförändringar i samband med användning av LSD.

Evang är relativt optimistisk beträffande samhällets möjligheter att ingripa profylaktiskt. Såväl amfetaminepidemin i Japan efter andra världskriget som den gamla eterepidemin på Irland i slutet av 1800-talet övervanns genom restriktion av försäljningen, och den frikostiga användningen av amfetamin i Norge under ockupationstiden gick att bemästra genom varningar till läkarkåren. Evang konstaterar också att opinionen i Norge efter en inledande period av försvar för de nya beteendemönstren nu håller på att svänga över till en mera realistisk attityd.

Evangs bok ger en nyttig, om än något ytlig översikt över det stora narkotikaproblemet. Intelligenta ungdomar som läser boken torde dock stötas bort av hans kärvt oförstående attityd även till cannabis, då han t.ex. talar om de "betydelselösa njutningar och fördelar en del människor anser sig uppnå genom marihuanaruset". Man får väl acceptera att de njutningar som uppnås av dem det gäller ej bedöms som betydelselösa. Boken skulle ha vunnit på om de även för cannabis graverande fakta som finns fått tala mera för sig själva än genom att blandas in i psykologiserande resonemang av delvis moraliserande art.